Slavko Matejčić

KLOVIĆEVI VINODOLCI

Slavko Matejčić
samostalni istraživač
HR 51260 Crikvenica
smateji1@gmail.com

UDK 908(497.5Vinodol)
Pregledni rad

Rad donosi prikaz djelovanja Stanka Jurdane, Zdravka Gržičića i Ivana Barbarića u kontekstu proučavanja i afirmacije Jurja Julija Klovića u vinodolskom prostoru tijekom druge polovice 20. stoljeća. Autor pokazuje kako su Jurdana, Gržičić i Barbarić, svaki na svoj način, pridonijeli popularizaciji i znanstvenom vrednovanju Klovića, bilo terenskim istraživanjima i publicistikom, organiziranjem znanstvenih skupova i obljetničkih manifestacija, bilo izdavačkom djelatnošću i monografskim radovima. Posebno je vrijedno što su aktivnosti prikazane kronološki, čime se dobiva cjelovita slika višedesetljetnog kontinuiteta interesa za Klovića u vinodolskom prostoru.

Ključne riječi: *Juraj Julije Klović, Vinodol, obljetnice, Stanko Jurdana, Zdravko Gržičić, Ivan Barbarić*

Uvod

Ovaj tekst nastao je na temelju autorove prezentacije u *PowerPointu* „Klovićevi Vinodolci“ koja je održana 3. listopada 2018. godine u Gradskoj vijećnici u Crikvenici, a zatim 10. studenog 2018. godine u Grižanima u Kući Klović. I jedno i drugo predavanje bilo je povezano s 520. obljetnicom rođenja Jurja Julija Klovića i 440. obljetnicom njegove smrti. U Crikvenici je dodatno bio predstavljen i šesnaesti broj *Vinodolskoga zbornika*.

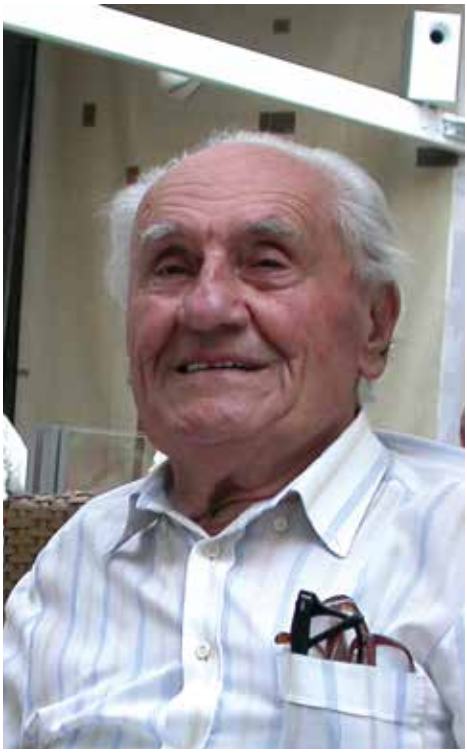
Neki se sjećaju predavanja uz projekciju dijapozitiva koje je pokojni Zdravko Gržičić držao tijekom 500. obljetnice rođenja Jurja Julija Klovića 1998. godine i tako širio spoznaju o velikanu minijature. Možda se njih nešto manje

sjeća takvih sličnih predavanja koja je 70-ih godina prošlog stoljeća držao dr. Stanko Jurdana, također uz projekciju dijapozitiva. Javnost je upoznata s djelatnošću prof. Ivana Barbarića, koji se cijeli život bavio Klovićem i kojem je posvetio niz članaka, knjiga i ostalih publikacija te je bio pokretač izložbe posvećene griškomu renesansnom majstoru kista. Kolektivno sjećanje, kao i tradicija kulturnih vrednota uz njihove zapise, pretvara ih u kulturnu baštinu.

Govoriti o njihovu radu s vremenskim odmakom nije lako. Osim onoga vidljivog dijela javnih nastupa i objavljenih djela, postoji i nevidljivi, skriveni, istraživački i kreativni dio posla koji, prema vlastitu iskustvu, zauzima sigurno više od 80 % vremena. U slučaju Klović, ako to tako možemo definirati, postojao je i zahtjevan dio obraćanja ljudima iz Klovićeva zavičaja koji su prenosili usmena sjećanja svojih starijih. Iako to nisu bila izravna sjećanja autentičnih osoba iz Klovićeva vremena, nego možda eho biografskih tekstova Kukuljevića ili nekoga drugog autora, ona pokazuju živ interes vinodolskog puka za svojeg velikana.

Stanko Jurdana

Stanislav (Stanko) Jurdana rođen je 15. veljače 1924. godine u Virovitici. U rodnome mjestu pohađao je osnovnu školu te pet razreda gimnazije, a maturirao je u Zagrebu. Godine 1942. upisao je studij medicine na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu koji je završio 1951. godine. Praksu i staž obavio je u Općoj bolnici i Domu narodnog zdravlja u Koprivnici, da bi 1954. godine nastavio specijalizaciju iz otorinolaringologije, koju je uspješno završio 1958. godine. Kao liječnik specijalist radio je godinu i pol na Klinici za otorinolaringologiju Bolnice dr. Mladen Stojanović u Zagrebu. Dana 1. lipnja 1959. godine imenovan je direktorom u izgradnji novoosnovanog Zavoda za talasoterapiju u Crikvenici te ravnateljem Zavoda 1960. godine. Kasnije postaje predstojnik medicin-

Slika 1. Stanko Jurdana (1924. – 2016.)

skog odjela Thalassotherapije – specijalne bolnice za liječenje i rehabilitaciju bolesti dišnih organa i reumatizma s kapacitetom od 250 kreveta. Od 1961. do 1963. godine završava postdiplomski studij na Medicinskom fakultetu u Rijeci obranivši magistarski rad iz otorinolaringologije „Utjecaj aerosola mora i mineralnih voda na dišni sustav".

Objavio je oko četrdeset stručnih radova s područja otorinolaringologije, talasoterapije i povijesti medicine. Bio je član više strukovnih udruga kao što su Zbor liječnika Hrvatske, Znanstveno društvo za povijest zdravstvene kulture Rijeke, Društvo za zaštitu kulturne baštine i prirode Vinodola i Ekološko društvo Crikvenica. Godine 1983. dobio je nagradu „16. travnja" za doprinos u razvoju zdravstvenog turizma u Općini Crikvenica te nagradu Grada Crikvenice za životno djelo 2004. godine (Škrobonja 2016).

Cijeli život bavio se planinarenjem te je poznata njegova uzrečica: „Nema lošeg vremena nego samo loših planinara."

Nas posebno zanima njegovo bavljenje Jurjem Julijem Klovićem. Sedamdesetih godina 20. stoljeća obišao je sva mjesta u Vinodolu razgovarajući s osobama koje su imale što reći o velikanu minijature. Usput je snimao Vinodol i ljude te je tako nastalo prvo predavanje s dijapozitivima naslova „Klovićevim tragom po njegovom zavičaju nakon 400 godina". Isti tekst objavljen je i u *Peristilu*, br. 26 iz 1983. godine. Radi ilustracije donosimo sažetak tog članka:

„Autor iznosi podatke o usmenoj predaji iz Klovićeva rodnog zavičaja, Hrvatskog primorja, o mjestu umjetnikova rođenja, za koje se „bore", u posljednjih stotinjak godina stanovnici nekoliko naselja (Grižane, Rudenice u župi driveničkoj, Križišće, zaselak Klarići i mjestance Gobići). Osim informativnog pregleda domaće literature o J. J. Kloviću, autor donosi pregled različitih načina obilježavanja uspomene na umjetnika u Hrvatskoj (spomenik u Driveniku, imena ulica u Zagrebu i Crikvenici, spomenik u Zagrebu, spomenik u Grižanima, medalje i spomenice s umjetnikovim likom i dr.)" (Jurdana 1983: 107–110).

Uz navođenje Klovićevih crteža, koji su u posjedu hrvatskih institucija, doktor Jurdana navodi i dva misala iz Vatikanske biblioteke – Vat. Lat. 3805 i 3807, koje on, prema starijim autorima (Richardson 1728: 482), pripisuje Kloviću. Međutim, novije studije iste misale pripisuju drugim autorima (Talamo 1989: 159-169), što je već prihvatila i Maria Ciononi-Visani u svojoj monografiji „Julije Klović" iz 1977. godine. Sudjelovao je i u pripremi znanstvenog skupa u Zagrebu i Grižanima povodom proslave 400. obljetnice smrti Jurja Julija Klovića 1978. godine. Tom je prigodom i održao svoje predavanje s dijapozitivima o Kloviću.

Njegova je zasluga što je zainteresirao prof. dr. sc. Ivana Goluba za Jurja Julija Klovića, zahvaljujući čemu je proizašao niz članaka i istraživanja u talijanskim arhivima koji su pridonijeli većem poznavanju Jurja Julija Klovića. O

tome je i sam Golub napisao sljedeće u svojoj autobiografiji „Običan čovjek“ (Golub 2014: 439):

„Na Thalassotherapiji u Crikvenici upoznao sam se s liječnikom, tada ravnateljem Thalassotherapije, koji će me upoznati s Julijem Klovićem. Liječnik, specijalist za bolesti uha, nosa i grla, primarius dr. Stanko Jurdana, rodom iz Virovitice, blizu mojeg zavičaja, zanosno mi je pripovijedao o Vinodolu i najvećem sinu vinodolskog kraja Juliju Kloviću. Zamolio me da mu po povratku u Zagreb pogledam neku literaturu o Kloviću u Sveučilišnoj ili kojoj drugoj knjižnici. Obećanje sam iskupio. Iz literature prešao sam na vlastito istraživanje o Juliju Kloviću. Nisam slutio da sam započeo dug put koji još traje.“

Dr. Jurdana u svojim je istraživanjima Klovića došao i do Rima, gdje je snimio pojedinosti o Klovićevu posljednjem počivalištu u crkvi Svetog Petra u okovima. Možemo reći da je u svojim studijama o Kloviću primijenio metode medicinske znanosti, koja je uvijek usmjerena neposredno na bolest i bolesnika, te sve svoje znanstveno-metodološke potencijale sučeljava s konkretnom bolešću i pacijentom.

Zdravko Gržičić

Zdravko Gržičić rođen je 1923. godine u Crikvenici, gdje je proveo djetinjstvo te završio osnovnu školu. Školovanje je nastavio u gimnaziji u Senju te na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu. Društven po prirodi, tijekom studija bavi se sportom i glazbom te pliva za PK Crikvenica i svira saksofon s generacijom svojih vršnjaka u *jazz*-orkestru u Crikvenici. Uslijed prekida studija od 1956. do 1958. godine radi kao nastavnik u školi za građevinske poslovođe u Crikvenici te neko vrijeme vodi komunalne poslove u Općini Crikvenica.

Slika 2. Zdravko Gržičić (1923. – 2006.)

Nakon završetka studija zapošljava se u APZ Plan Zagreb te napreduje do mjesta glavnog projektanta. Tu započinje plodno razdoblje njegova rada s nizom projekata i velikim

brojem nagrada. Od mnogih nagrada spomenuli bismo samo najveća priznanja: 1. nagrada za arhitektonski projekt vojne tipske kuhinje za 1500 obroka, 1. nagrada za arhitektonski projekt jugoslavenske ambasade u Moskvi (koautor), 1. nagrada za arhitektonski projekt hotela Skopje u Skopju, 1. nagrada za stambeno-poslovnu zgradu u Slavonskom Brodu.

Iako stanuje u Zagrebu, cijeli svoj radni vijek povezan je s Crikvenicom nizom projekata u kojima se javlja ili kao glavni projektant ili kao koautor radova koji danas oblikuju prostor suvremene Crikvenice. To su robna kuća Riviera, crikvenička tržnica, hotel Zagreb, Thalassotherapia Crikvenica, projekt nasipavanja obale. Jednostavnim linijama i čvrsto strukturiranim plohama oblikuje prostor nove Crikvenice izvan stare urbane jezgre, a u skladu s razvojem turizma i suvremenim arhitektonskim trendovima.

Već u to rano doba u njegov se život i djelo upleće sklonost prema likovnom izražavanju što je, uostalom, *conditio sine qua non* arhitektonske struke. Vezano za rad na urbanističkom projektu Crikvenice nastaje niz crteža stare Crikvenice, Kotora i Sopaljske kao studije i predlošci za neka nova arhitektonska rješenja. Na poticaj profesorice Radmile Matejčić, doajena naših povjesničara umjetnosti, nastaje prva izložba 1973. godine u Crikvenici.

Paralelno s arhitektonskim rješenjima nastaje, nekad spontano, nekad na poticaj naručitelja, niz likovnih ciklusa koji, ovisno o prostornim rješenjima, variraju od malenih slika do velikih zidnih dekoracija, pa tako još i danas neka njegova djela možemo pronaći u hotelu Internacional u Crikvenici, Turističkom naselju Kačjak Dramalj, pošti u Draškovićevoj ulici u Zagrebu te raznim hotelima. Sve izložbe, njih više od stotinu, a pogotovo one inozemne, značile su ujedno i velik doprinos turističkoj propagandi Crikvenice.

Slobodan duh sklon eksperimentiranju odvodi ga ponekad u apstraktnu tematiku. Međutim, najvredniji i najveći dio njegovih slika vezan je za duh mediteranskog podneblja, slobodno ispreplitanje sunca, svjetla, mora i arhitektonskih kompozicija u bezbroj varijanti, nekad više, a nekad manje vezanih za njegovu voljenu Crikvenicu. Tematikom se posebno ističu ribe, brodovi te primorske fasade, po čemu postaje prepoznatljiv u slikarskom svijetu.

Osim u arhitekturi i slikarstvu s uspjehom se ogledao u još jednoj likovnoj disciplini – grafičkom dizajnu. Oblikovao je više od dvije stotine rješenja prospekata, kataloga, jelovnika, knjiga, plakata i logotipa. Pet godina uređuje naslovnicu časopisa *Elektrotehničar* u Zagrebu, ilustrirao je prvu početnicu na talijanskom jeziku, oblikovao grafički znak Zagrebačkoga športskog saveza 1991. i naposljetku, ili prije svega, autor je prvoga poslijeratnog turističkog prospekta Crikvenice (Ekološko društvo Crikvenica, 2000).

Zapaženo je njegovo nastojanje u Ekološkom društvu Crikvenica za cjelovitim tretiranjem prostora, kako urbanog, tako i prirodnog okoliša. U nizu članaka i intervjua naglašava važnost očuvanja okoliša te planskog pristupa razvoju urbanih resursa.

U suradnji s pjesnicima Crikvenice i Vinodola izdao je nekoliko likovno-poetskih mapa od kojih posebno ističemo mapu naslova „Moja stara draga Crikvenica", u kojoj je jednostavnim riječima i perom izrazio vlastiti kredo i ljubav za čakavske korijene iz kojih je ponikao i kojima se uvijek sudbinski vraća. Umro je 2006. godine.

Više od dvije godine rada uložio je u organizaciju proslave 500. obljetnice rođenja velikoga hrvatskog slikara renesanse Jurja Julija Klovića. Brojna predavanja s dijapozitivima,

postavljene izložbe, likovna kolonija, oblikovanje zaštitnog znaka i likovne mape, video „Malo u velikom" samo su dio izraza poštovanja i divljenja koje je uložio u taj veliki projekt.

Posebno su bila dojmljiva njegova predavanja s dijapozitivima koja su počinjala uvodnim predavanjem o Kloviću, da bi se nastavljala Klovićevim životopisom, a nakon toga projekcijom dijapozitiva s Klovićevim slikama. Obično je počinjao sljedećim riječima: „Priča o Kloviću koju pričam već nekoliko godina, tamo od 1993., priču pričam u našem kraju, u Hrvatskoj, pa i izvan naše zemlje – to je moj dug prema velikom čovjeku našeg kraja i zemlje. Ima u tome nešto neobjašnjivo, možda i nešto religiozno – neka Vjera u vrijednost Duha i Ljepote, nečega što se suprotstavlja ovom vremenu Zla, vremenu u kojem nedostaje Dobro, Lijepo i Pošteno. O Kloviću se malo govori, malo znade i malo piše. On je nepravedno zaboravljen, sjećamo ga se samo pri godišnjicama smrti ili rođenja kao što je to do sada slučaj."

Nakon pregleda Klovićeva životnog puta slijedila je ocjena i svrstavanje Klovića među umjetnike njegova doba:

„Klović je živio u 16. stoljeću renesanse – preporoda čovječjeg duha, u vrijeme stvaranja velikih, ako ne i najvećih, neprocjenjive ljepote likovnih djela. Klović je bio čovjek dvorova, drag kneževima i kardinalima, prijatelj umjetnika i književnika, pripadnik obrazovanog i aristokratskog svjetskog i intelektualnog sloja. Bio je prijatelj Michelangela, Rafaela, Tiziana i učitelj El Greca. No, u čemu je veličina, njegova vrijednost, njegovo značenje ne samo stilsko, nego i kulturno povijesno u ovome fenomenalnom stoljeću u kome su se rađale i rušile velike vrijednosti? (...)

Minijatura je slika malog formata rađena u akvarelu ili temperi na papiru, pergameni, bjelokosti, metalnoj pločici ili svili. Klović je savršeno usvojio ljepotu slikanja na sitnom formatu – reklo bi se numizmatičku mikroviziju. Klović je kao umjetnik sjedinio u svojim djelima nježnost i živahnost Rafaelovih boja sa smjelošću slikanja Michelangela. Njegove najsitnije slike i figure su tako savršene da čovjek kad ih gleda misli da u uskoj optičkoj komori gleda žive slike. (...)

Teoretičari umjetnosti sada se spore o brojnim karakteristikama i uvjetovanostima Klovićeva djela, ali su svi jednodušni u ocjeni njegova genija, neovisno o uzorima ili vlastitoj inspiraciji i imaginaciji. Nju nije mogao zatomiti

ni ukus mecena, ni dogma koja je nastupala s protureformacijom i zalazom slobode renesanse“ (Gržičić, 1996).

Ovakve i slične citate često je koristio iz dostupne literature, a forma predavanja s dijapozitivima nije zahtijevala bibliografske poveznice jer bi to samo smetalo dinamici i ekspresivnosti izlaganja čiji je glavni cilj bio didaktičko-informativnoga karaktera za prosječne slušatelje. Iz Izvještaja predsjednika Odbora za proslavu 500. obljetnice rođenja Jurja Julija Klovića (Gržičić, 1999) navodim sljedeće:

„U 1996. godini sazrela je ta ideja u inicijativu za osnivanje Odbora koji bi trebao ostvariti proslavu. Tako je u Bribiru u prostorijama poglavarstva Općine Vinodolske održan prvi sastanak Inicijativnog odbora 11. 11. 1996. godine na kome je predloženo osnivanje odbora za proslavu i dan je osnovni profil i program aktivnosti. Tom prvom sastanku bili su nazočni: Marica Klarić, Ivan Belobrajić, Zdravko Gržičić i Željka Jurčić-Kleković. Tijekom rada mijenjao se sastav odbora nekoliko puta u skladu i sa zahtjevom društveno-političkih, financijskih i organizacionih razloga. Kod toga, pažnja je usmjeravana na operativnost, odnosno učinkovito izvršenje zadataka. Program rada odbora obuhvaćao je sljedeće grupe djelatnosti: l. Promidžbena, 2. Organizaciona, 3. Izdavačka, 4. Likovna, 5. Javna izlaganja i priredbe.

1. Promidžba

Medijska promidžba pratila je tijekom dvije godine sve manifestacije programa proslave. U tisku je realizirano 60 napisa tijekom dvije godine i to u: Novom listu, Primorskim novinama, Večernjem listu, Hrvatskom slovu, Dnevniku, Zvonu, Glasu koncila, na radio C-ca, radio Senj, Radio i TV Rijeka.

2. Organizacija

Program proslave ostvaren je putem Odbora u organizaciji Poglavarstva Općine Vinodolske. Prvi sastanak Inicijativnog odbora održan je 11. 11. 1996. godine, dok je odbor konstituiran 21. 12. 1996. godine. Tijekom čitavog rada na Proslavi sastav Odbora mijenjao se više puta iz naprijed navedenih razloga. Odbor su činili članovi – žitelji Vinodola, odnosno Općine Vinodolske i Gradova Crikvenice i Novog Vinodolskog, odnosno kako ja volim reći: žitelji frankopansko-vinodolske knežije. Ipak, najveći teret posla nosili su članovi Poglavarstva Općine Vinodolske. Sjedište i radni prostor Odbora bio je cijelo vrijeme u Bribiru. U ovu grupu djelatnosti moram ubrojiti sve organizacijske kontakte s raznim institucijama kulture, administracije, znanosti, crkvene hijerarhije, društvene i poslovne organizacije.

3. Izdavačka djelatnost

Prema utvrđenom Programu izvršeno je sljedeće:

- Likovna mapa KLOVIĆ 500

- Božićne i uskrsne čestitke
- Plakat
- Turistički prospekt Vinodola
- Turistički vodič Vinodola
- Katalog likovne izložbe KLOVIĆ 500
- Kazeta multimedijskog prikaza Klovićevih djela 'Malo u velikom'

U ovome programu u radu je tisak monografije o Kloviću prof. Barbarića što će biti realizirano u najskorije vrijeme.

4. Likovna djelatnost

- Organizacija Prve vinodolske likovne kolonije uz sudjelovanje 12 likovnih umjetnika iz Hrvatske
- Organizacija i postav stalne izložbe spomenute likovne kolonije u Driveniku
- Dizajn zaštitnog znaka i likovne mape KLOVIĆ 500
- Dizajn poštanskog žiga i prigodne kuverte KLOVIĆ 500

5. Javna izlaganja i priredbe

- Odbor je organizirao u suradnji s HAZU središnju proslavu u svim mjestima Vinodola: Bribiru, Grižanima, Triblju i Driveniku. Na središnjoj proslavi u Grižanima 10. 10. 1999. godine sudjelovala je i delegacija HAZU na čelu s predsjednikom akademikom prof. dr. Ivom Padovanom. Tijekom središnje proslave održane su svečane koncelebrirane mise u svim mjestima Vinodola.
- Tijekom 1997. i 1998. godine održan je velik broj crkvenih i glazbenih svečanosti u Vinodolu.
- Promocija likovne mape KLOVIĆ 500 održana je u mjestima Vinodola, Rijeci, Bakru, Zagrebu i Crikvenici. Tom prigodom održana su predavanja o djelu Klovića uz prikaz: dijapozitiva u boji i izložbu slika Z. Gržičića ‹U čast Klovića›, multimedijski prikaz na glavnom trgu u Crikvenici pod imenom ‹Malo u velikomu›.
- Organizirano je turističko hodočašće u Rim na grob Klovića uz svečanu sv. misu i prigodnu svečanost.
- Sudjelovanje predstavnika Odbora na izložbi i znanstvenom skupu u palači Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu u listopadu 1988. godine.

Ovaj izvještaj je sažetak svih događanja na realizaciji proslave 500 godina rođenja Jurja Julija Klovića. Detaljniji i sveukupni podaci nalaze se u arhivi Odbora pri Poglavarstvu Općine Vinodolske" (Gržičić, 1999).

Zdravko Gržičić, kao predsjednik Odbora za proslavu 500. obljetnice rođenja Jurja Julija Klovića, zasigurno je znatno doprinio uspješnosti rada Odbora.

Ivan Barbarić

Slika 3. Ivan Barbarić (1932. – 2025.)

Rođen je 3. prosinca 1932. godine u Grižanima, gdje je i završio osnovnu školu. Dalje obrazovanje nastavlja u Karlovcu i Zagrebu, gdje završava gimnaziju. Diplomirao je povijest na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Po završetku studija zapošljava se u prosvjeti kao profesor povijesti u srednjoj školi te kao ravnatelj Narodnog sveučilišta Sesvete. Jedno je vrijeme bio i predsjednik Općine Sesvete. Kao ravnatelj Hrvatskoga povijesnog muzeja u Zagrebu surađuje s nizom autora u postavljanju brojnih izložbi, a kao koautor ili urednik sudjeluje u izdavanju više knjiga. U Ministarstvu prosvjete bio je savjetnik za obrazovanje i informiranje. U mirovinu odlazi 1991. godine. Od 1943. godine živi u Zagrebu, ali je čvrsto povezan sa zavičajem, rodnim Grižanima i Vinodolom u koji se vraća nakon umirovljenja.

Jurjem Julijem Klovićem, kao rođenim Grižancem, počeo se baviti potkraj šezdesetih godina dvadesetog stoljeća. Objavio je niz stručnih članaka, rasprava, novinskih tekstova da bi sve to bilo okrunjeno monografijom „Knez minijature“ koju je napisao povodom proslave 500. obljetnice rođenja Jurja Julija Klovića.

Godine 1978. sudjeluje u organizaciji proslave 400. obljetnice smrti velikog minijaturista te povezuje događaje u Zagrebu i Grižanima. U svojem članku „Klovićeve obljetnice“ (Barbarić 2010: 140-151) daje prikaz proslave 400. obljetnice Klovićeve smrti:

„Od 1976. godine počinje suradnja oko organizacije proslave te značajne obljetnice između tadašnje Općine Crikvenica, JAZU (sada HAZU – Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti) i Instituta za povijest umjetnosti u Zagrebu, te Društva za zaštitu kulturne baštine i prirode Vinodola. U toj suradnji posebno su se istaknuli tadašnji predsjednik Općine Crikvenica Ivica Marušić, dr. Stanko Jurdana, Tea Matejčić Jerić te Mihovil Miha Mavrić, predsjednik MZ Grižane. Marušić i Jurdana često su dolazili u Zagreb gdje su se dogovarali oko zajedničke organizacije proslave, kontaktirajući s akademikom Androm Mohorovičićem i prof. Ivanom Barbarićem. (...) Svečana proslava

održana je 5. i 6. svibnja 1978. godine u Zagrebu i u Grižanima. Prvog dana, prije znanstvenog skupa, sudionike je u zgradi Akademije pozdravio njezin predsjednik Jakov Sirotković, a akademik Andre Mohorovičić govorio je o značenju pojave Julija Klovića na europskoj kulturnoj sceni. Otvorena je prigodna izložba posvećena Kloviću, a zatim održan znanstveni skup.

Drugog dana, 6. svibnja 1978. proslava je pod pokroviteljstvom Akademije nastavljena u Klovićevim rodnim Grižanima. Sudionici proslave, posebno uzvanici iz Zagreba, obišli su najprije područje Vinodola i njegove znamenitosti – Drivenik, Tribalj, Belgrad, Grižane, Antovo (gdje je najvjerojatnije bila nekada Klovićeva rodna kuća), zatim Bribir i Novi Vinodolski. Akademik Andre Mohorovičić otkrio je u Grižanima spomen-obilježje Juliju Kloviću rad akademskog kipara Ivana Belobrajića. Nakon pozdravnih riječi predsjednika Općine Crikvenica Ivice Marušića i predsjednika MZ Grižane Mihe Mavrića upućenih sudionicima proslave, u Domu kulture održan je znanstveni skup s referatima Ivana Barbarića, Stanka Jurdane, Radmile Matejčić i Josipa Stošića.

Uz navedene aktivnosti izrađena je plaketa s likom Klovića, te medalje i značke s likom Klovića, izdane su poštanske marke, održana su predavanja po školama, radioemisije i drugo. Tiskana je tim povodom velika monografija Marije Cionini Visani s predgovorom Grge Gamulina u Zagrebu. Godine 1977. objavljen je značajan broj eseja, članaka i rasprava. Naš veliki pjesnik Dragutin Tadijanović, koji je prisustvovao uz ostale poznate kulturne i znanstvene ličnosti Hrvatske i proslavi u Grižanima, oduševljen Klovićem, posvetio mu je pjesmu Sjeni Julija Klovića. Više pjesama posvetio mu je i akademik Ivan Golub. I domaći pjesnici Zlatica Balas i Mladen Barac napisali su pjesme posvećene Kloviću."

U uvodu svojeg članka „Život i stvaralački opus Jurja Julija Klovića" (povodom 400. godišnjice smrti Jurja Julija Klovića) prof. Ivan Barbarić navodi sljedeće:

„Juraj Julije Klović, genijalni stvaralac kasnorenesansnog razdoblja, posljednji veliki predstavnik europske i svjetske minijature, umjetnik koji je mogao do najsitnijih detalja i savršenstva reproducirati djela velikih majstora svog vremena, značajna je pojava u našoj i svjetskoj likovnoj kulturi. O tome svjedoče brojna djela iz njegovog stvaralačkog opusa razasuta po raznim europskim i svjetskim galerijama, bibliotekama i muzejima. Minijatura koju je Klović uzdigao do savršenstva smjer je u umjetnosti i slikarstvu poznat još u grčko-rimskom vremenu i kroz srednji vijek sve do prošlog stoljeća, međutim, do Klovića i nakon njega ona nije imala onaj izraz koji je tom žanru slikarstva dao ovaj veliki majstor kista. On je imao poseban dar slikanja u malom, prenošenja u male dimenzije likova i predmeta tako da nisu ništa izgubili od svoje grandioznosti. Njegove minijature toliko su oduševljavale njegove suvremenike, čak i poznate umjetnike tog doba, da su ga ne bez razloga

nazivali *mali i novi Michelangelo* i *Rafael minijature*" (Barbarić, 1983: 101).

Niz godina skupljao je svu dostupnu literaturu, dokumente, novinske članke i slično o Kloviću te je sve to izložio u prostoru stare škole u Grižanima. Godine 2007. izdan je i katalog s popratnim tekstovima naslova „Juraj Julije Klović Croata 1498. – 1578." – Izložba Klovićevih minijatura i dokumenata o životu i radu slavnog sitnoslikara **(**Barbarić 2007).

U suradnji s mr. Marijanom Karlićem, upraviteljem Karlovačkog odmarališta u Selcu, u sklopu programa „Škola u prirodi" organizirani su posjeti dječjih grupa te likovne radionice pod nazivom „Tražimo malog Michelangela". Đaci su nakon predavanja o Kloviću i povijesti Vinodola sudjelovali u radu likovne radionice minijature uz stručno vodstvo prof. Stanislava Ninića. Taj program završilo je oko 2000 polaznika *„Škole u prirodi"*.

Osim Klovićem, prof. Barbarić niz se godina bavio skupljanjem riječi griško-belgradskog kraja, što je rezultiralo kapitalnim djelom „Rječnik griško-belgradskog govora" koji je objavljen 2016. godine. O interesu za govor zavičaja prof. Barbarić u intervjuu za Glas Vinodola naveo je sljedeće:

„Poznato je da je čakavski govor, uz kajkavski, najstariji jezik hrvatskoga naroda pa stoga zavređuje da se sačuva u današnjem izričaju, kao i da se svaka dijalektalna riječ otme zaboravu. Iako se današnji čakavski u mnogome razlikuje od onoga kojim je pisan naš najstariji pravno-povijesni i kulturni spomenik Vinodolski zakon (1288. godine), pisan narodnim jezikom na glagoljici, čakavsko narječje kojim su govorili naši stariji stoljećima, bilo je blisko onom kojim je Zakon pisan. Mnoge riječi iz tog Zakona i kasnijih urbara, u modificiranom obliku, koriste se u čakavskom govoru ovoga kraja do najnovijih vremena. Čakavica kao nematerijalna kulturna baština sačuvana je sve do današnjih dana i stoji uz bok ostalim oblicima kulturne baštine materijalne kulture kao vrednota koju moramo sačuvati od zaborava" (Krajnović Zeljak 2013: 17).

„Knez minijature" posljednja je objavljena monografija o Kloviću i predstavlja krunu rada i proučavanja Ivana Barbarića o Jurju Juliju Kloviću. Na 111 stranica knjige predstavljeni su životni put i djela Jurja Julija Klovića, ilustrirani njegovim minijaturama. Uz tekst tu su i opsežne bilješke s bibliografijom, tako da ovo djelo predstavlja nezaobilaznu literaturu za sve znanstvenike koji se bave Klovićem i razdobljem u kojem je djelovao. U prilogu je također devet pisama s prijevodom koje je Klović pisao svojemu meceni kardinalu Farneseu i ostalim ljudima (Barbarić, 2000).

Profesor Barbarić umro je 2025. godine u 93. godini života.

Zaključak

Nadam se da sam ovim pregledom rada najznačajnijih Klovićevih „prijatelja" dao uvid u događaje u vinodolskom kraju u vremenima Klovićevih obljetnica. Tijekom tog razdoblja stvoren je niz dokumenata, znanstvenih radova, umjetničkih djela te bi bilo korisno skupiti i predstaviti ih uz stručnu obradu na jednome mjestu. Također, mogla bi se objediniti postojeća literatura o Kloviću i njegovu vremenu koja bi tako dokumentirana postala dobro polazište za daljnji znanstveno-stručni rad i temelj za osnutak centra za proučavanje života i rada J. J. Klovića, nešto slično kao što je Marulianum u Splitu.

Literatura

BARBARIĆ, Ivan. 1983. Život i stvaralački opus Jurja Julija Klovića: u povodu 400. godišnjice smrti. Izlaganje sa skupa u Grižanima održanog 1978. *Peristil* 26/1: 101–106.

BARBARIĆ, Ivan. 2000. *Knez minijature – Juraj Julije Klović Croata 1498. – 1578.* Vinodolska općina – Izdavački centar Rijeka. Bribir – Rijeka.

BARBARIĆ, Ivan. 2007. *Juraj Julije Klović Croata (1498. – 1578.) – izložba Klovićevih minijatura i dokumenata o životu i radu slavnog sitnoslikara.* Narodna knjižnica i čitaonica Bribir – Vinodolska općina. Bribir – Grižane.

BARBARIĆ, Ivan. 2010. Klovićeve obljetnice – kako smo se odužili velikom sitnoslikaru Kloviću (Grižane, 1498. – Rim, 1578.). *Vinodolski zbornik* 13: 140–151.

GOLUB, Ivan. 2014. *Običan čovjek.* Naklada Ljevak. Zagreb.

JURDANA, Stanko. 1983. Klovićevim tragom po zavičaju. *Peristil* 26/1: 107–110.

KRAJNOVIĆ ZELJAK, Mira. 2013. Razgovor s Ivanom Barbarićem, profesorom povijesti u mirovini. *Glas Vinodola* god. VI, broj 22, travanj 2013: 16–17.

RICHARDSON, Jonathan. 1728. *Traité de la peinture.* Paris. 482. (citirano prema Talamo 1989)

ŠKROBONJA, Ante. 2016. In memoriam prim. mr. sc. Stanko Jurdana (1924. – 2016.). *Acta medico-historica Adriatica* 14/1: 189–190.

TALAMO, Emilia Anna. 1989. I messali miniati del cardinale Juan Alvarez de Toledo. *Storia dell' arte* 66: 159–169.

Izvori

EKOLOŠKO DRUŠTVO CRIKVENICA. 2000. Obrazloženje prijedloga Zdravka Gržičića za nagradu Grada Crikvenice za životno djelo u 2000. godini. Rukopis. Privatna arhiva Slavka Matejčića.

GRŽIČIĆ, Zdravko. 1996. Predavanje o Kloviću uz dijapozitive. Arhiv Muzeja Grada Crikvenice.

GRŽIČIĆ, Zdravko. 1999. Izvještaj Predsjednika odbora za proslavu 500 godina rođenja Jurja Julija Klovića. Arhiv Muzeja Grada Crikvenice.

Slavko Matejčić

Klović's Vinodol people

Summary

The paper presents the activities of Stanko Jurdana, Zdravko Gržičić and Ivan Barbarić in the context of the study and affirmation of Juraj Julije Klović in the Vinodol region during the latter half of the 20th century. The author shows how Jurdana, Gržičić and Barbarić, each in his own way, contributed to the popularization and scholarly evaluation of Klović, whether through field research and popular non-fiction writing, organization of scholarly seminars and anniversary events, or publication of monographs. The chronological presentation of activities is particularly valuable, providing a comprehensive picture of many consecutive decades of interest in Klović in the Vinodol region.

Keywords: *Juraj Julije Klović, Vinodol, anniversaries, Stanko Jurdana, Zdravko Gržičić, Ivan Barbarić*

